

**ӘР СЫНЫП БОЙЫНША ОҚУШЫЛАР САНЫНА ҚАРАЙ КӨБЕЙТІЛУІ
КЕРЕК**

Оқылым

9 -сынып

1-тапсырма. Мәтінді оқып, алдымен төмендегі кестеге берілген мәтін үзінділерінің ретін жазыңыз, содан соң мәтіннен кейінгі тест тапсырмаларын орындаңыз.

басы	С
1	
2	
3	
4	
5	

А. “Рахат өмір біздің елде, сендер секілді біз көп әуре болмаймыз, олар саған әдейі ең ауыр жұмыс бөліп берген” дегендей әңгімелер айтады. Күлкінің мінезі күрт өзгереді. Ол арамдық ойлап, өз пайдасы үшін достарын сатып кетеді. Олар күндіз-түні тамақ ішіп, ішкен астарын жинамай ұйықтап, Достық еліндегі адамдарды мазақтап күледі екен.

В. Достық елінің тыныс-тіршілігі өзгереді. Жақсылық, Қуаныш, Еңбекқор өз жұмыстарын баяғыдай атқара береді. Бірақ Күлкі қайтып оралмайды.

С. Ертеде Достық атты ел тату-тәтті өмір сүріпті. Оларға басқа елдер қызыға қарайды екен. Достық елінің тұрғындарының бақытты да қызықты өмірлерін Қастық елінің халқы көре алмайды.

Д. Бір күні Қастық елінің көптен күткен арманы орындалып, Достық елінде алауыздық пайда болады. Төрт бауыр достың арасы алшақтай бастайды. Ақыры Қастық елінің басқарушылары Ұйқы мен Тамақ, Күлкіге достарын жамандап, араларына от салады.

Е. Осы оқиғадан кейін Күлкі, Ұйқы, Тамақ үшеуі бірге өмір сүріпті. Содан кейін жұрт оларды «Үш арсыз» деп атап кетсе керек.

Ғ. Достық елін төрт беделді жақын дос басқарады. Олар Жақсылық, Қуаныш, Еңбекқор және Күлкі. Жақсылық жанындағы адамдарға әрдайым көмектесіп, жақсы іс-әрекет жасайды. Қуаныш адамдарды разы етіп, қуантады. Ал, Еңбекқор азаннан ерте тұрып, ерінбей еңбек етуді, Күлкі болса ертемен еңбек етіп шаршаған адамдарға қуаныш сыйлап, күле білуді, оның рахатын сезінуді дәріптейді.

Мәтінге байланысты тест тапсырмалары:

6. «араларына от салады» сөзіне қарама-қарсы мағынадағы сөзді табыңыз.

- a) іс-әрекет жасайды
- b) татуластырады
- c) алшақтатады
- d) мазақтайды
- e) араздастырады

7. Мәтін ненің пайдасы туралы?

- a) қастық, еріншектік, алауыздық
- ә) өтірік, ұйқы, тамақ
- c) байлық, өсек, күлкі
- d) еңбекқорлық, бірлік, достық
- e) татулық, жалқаулық, елгезектік

8. Күлкінің жақсы ісі неде?

- a) мазақтау, келемеждеу
- ә) кемсіту, мұқату
- c) қуанту, демалту
- d) аялау, аяу
- e) жасыру, жоқ қылу

9. Мәтін мазмұнына жақын мақалды анықтаңыз.

- a) Байлық, байлық емес, бірлік байлық.
- ә) Ақсақ қой түстен кейін маңырайды.
- c) Жігіт адамға жетпіс өнер де аз.
- d) Ойыннан от шығар.
- e) Адам туа жаман болмайды.

10. «Көре алмайды» сөзімен мағыналас сөзді табыңыз.

- a) қызығады
- ә) өкпелейді
- c) қызғанады
- d) қуанады
- e) соқыр

2-тапсырма. Мәтінді оқып, астындағы тест тапсырмаларын орындаңыз.

Жақсылық пен Жамандық

Жасы үлкен ата мен оның немересі үйдің алдында ырсылдап, арпалысып жатқан екі итке қарап отырыпты.

Иттердің біреуі ақ, екіншісі қара. 12 жасар немере өзін білгелі осы иттер үнемі атасының үйі алдында арпалысып жататын. Атасы көзін алмай қарайтын ірі иттер еді бұлар.

Немере: «Ата, иттеріңіз соншалықты үлкен - үйіңізді қорғауға біреуі де жетер еді ғой, неге екеуін ұстайсыз? Ал түстері ше - неге біреуі ақ, екіншісі қара болуын қаладыңыз?» деп сұрады атасынан.

Жасы 70-ке жеткен ата немересіне күлімдеп қарады да:

"Ол иттерім," деді, "мен үшін екі таңба, балам."

- Ненің таңбасы?

- Жақсылық пен жамандықтың. Тура осы иттерге ұқсап, ішіміздегі жақсылық пен жамандық үнемі күресіп жатады. Иттерге қараған сайын соны ойлаймын. Сол үшін оларды қасымда ұстаймын.

Кішкентай бала, күрес болса онда жеңген мен жеңілген де болуы керек деп:

"Қалай ойлайсыз, осы күресті қайсысы жеңіп шығады екен?"

Атасы балаға күлімдеп қарап:

"Қайсысы дейсің ба, балам? Мен қайсысына көп тамақ берсем - сол!"

Мәтінге байланысты тест тапсырмалары:

11. Мәтінге сәйкес мақалды белгілеңіз.

- a) Жақсының өзі өлгенмен, сөзі өлмейді.
- ә) Жақсылық ұмытылмас.
- с) Жақсылық пен жамандық егіз.
- d) Заттың жаңасы жақсы, достың ескісі жақсы.
- e) Жақсыда кек жоқ.

12. Мәтінде қандай антоним есімшелер бар?

- a) жақсылық пен жамандық
- ә) ақ пен қара
- с) ата мен немере
- d) жеңген мен жеңілген
- e) үлкен және кішкентай

13. Бұл әңгіме атаның қандай қасиетін көрсетеді?

- a) қулық
- ә) жомарттық
- с) даналық
- d) мейірімділік
- e) аңқаулық

14. Мәтіндегі негізгі ой қандай?

- a) Күрес болса, онда жеңген мен жеңілген де болуы керек.
- ә) Мен қайсысына көп тамақ берсем – сол.
- с) Ішіміздегі жақсылық пен жамандық үнемі күресіп жатады.
- d) Ол иттерім – мен үшін екі таңба.
- e) Иттерге қараған сайын соны ойлаймын.

15. «Мен қайсысына көп тамақ берсем – сол» дегеннің ауыспалы мағынасы не?

- a) бір итті көбірек жақсы көру
- ә) барлық жағдайда жомарт болу
- с) үнемі жайсаңдық пен жайдарлық таныту
- d) жақсылық пен жамандықтың біреуіне жол беру
- e) сараң болмау

3-тапсырма. Мәтінді оқып, астындағы тест тапсырмаларын орындаңыз.

Тараз қаласындағы Назарбаев зияткерлік мектебінде Ямайка азаматтары ағылшын тілінен сабақ беріп жүр. Жуырда солардан сұхбат алу сәті түсті. Келинг Смолл (Keeling Small) - Дебора Ватсон-Смоллдың (Deborah Watsan-Small) күйеуі.

«Турист болып көп жерге бардық, алайда Қазақстаннан басқа жерде жұмыс істеген емеспіз», - дейді Дебора Ватсон-Смолл. "Күйеуім екеуміз мұғалімбіз. Өзімізді шетелде сынап көру үшін британиялық «ТІС» деген бағдарламаға құжаттарымызды жинап өткіздік. Содан олар педагогикалық жетістіктерімізді бағалап бізге Қазақстанды ұсынды. Осында келгенімізге үш жыл болды. Келингтің жасы қырық бесте, мен отыз бестемін. Бір ұл, бір қызымыз бар. Ұлым орыс сыныбында оқиды, қызым балабақшадағы қазақ тілді топқа барады».

- Өз елдеріңізге барған соң уақыт өте келе «Қазақстан» деген сөзді естігенде, ең бірінші ойларыңызға не түседі?

- Байқоңыр! Сіздерде Байқоңыр ғарыш айлағы бар. Әлемде ең бірінші рет адам баласы осы қазақ даласынан ғарышқа ұшты. Соны неге өздеріңіз игермейсіздер? Әлемдік алпауыт мемлекеттер келіп сіздерден зымырандарын ұшырады. Жергілікті халық оны теледидардан ғана көріп отыр. Дүниежүзіндегі ең керемет нүкте — ол Байқоңыр ғарыш айлағы. Мен соған қызығамын және сіздерге ғарышты игеруге тілектеспін.

- Дебора, Қазақстан сізді несімен таңғалдырды?

Дебора: - Өткен жылғы қыс мені таңғалдырды. Қар аз жауды. Күн қатты суымады.

- Жергілікті газет-журналдарды оқисыздар ма? Арналардан қандай бағдарламаны көресіздер?

Келинг: - Қызым «Балапан» арнасын көреді. Ал Дебора екеуміз ақпаратты интернет арқылы Ямаиканың газет, журналын оқимыз.

- Қазақтың бойындағы қандай ерекшелікті байқадыңыздар?

Келинг: - Сіздерде жүріп жатқан түрлі реформалардың жемісін көру үшін әлі де уақыт керек. Менің бір байқағаным, Қазақстан – отбасылық құндылық пен ата-дәстүрге берік азиаттық үлгідегі халық. Сіздерде әулеттің үлкені не айтса, сол Конституциядан да жоғары тұрады екен.

	<i>Шын</i> <i>A</i>	<i>Жалған</i> <i>B</i>	<i>Бұл туралы айтылған жоқ</i> <i>C</i>
16. Келинг пен Дебора әлемнің көп елдерінде жұмыс істеген.			
17. «Қазақстан» деген сөзді естігенде, Келинг пен Дебораның ойына ең бірінші Байқоңыр айлағы түседі.			
18. Қазақстанда Дебораны қыстың суықтығы таңқалдырды			

19. Келинг пен Дебораның ұлы қазақша телеарнаны қарайды.				
20. Келинг пен Дебораның қызы қазақша таза сөйлейді.				